

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Cap. 45. [i.e. 46.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

193

VATICINIORVM ISAIAE

LIBER SEXTVS.

ERGO age, quando diem felici sidere
 uectum
 Hora uigent agiles, portisque patentibus
 ultro

Non expectatis ardent erumpere fatis,
 Quo Deus humana sese dabit ipse saluti
 Sponte sua, pacemque feret, nascensque perennem
 Morte sua vitam mortalibus asseret agris,
 Vranie caeleste genus, noua gaudia mecum
 Carminibus celebrato nouis, magnūmque futuro
 Natali, mea musa, die inuitemus Olympum,

Cap. 45.
 Vehemens
 desiderium
 prophetæ ex-
 pectantis &
 exoptatis be-
 neficiū Chri-
 sti & aduen-
 tū toties iam
 promissum.

Iam satis o rapidi labentes aetheris orbes,
 Et vos roris fluo fecunda semine nubes,
 Iam satis, o nimumque diu (si dicere fas est)
 Suspensos clauso tenuistis in aere nimbos,
 Et terris imbrem sitientibus inuidistis:
 Nunc pluuios aperite sinus, laxate perennes
 Viuifici roris fontes, tandemque beatas
 Depluite in terras iustum, quem sepe diūque
 Promissum expectamus adhuc, auidiq; sitimus:
 Tuque adeo tellus grauida ethere, concipe factum,
 Pande sinus, Regemque tuum Dominumq; Deūmque
 Et Seruatorem fessis mortalibus ede.
 Tu quoque rumpe moras, & calo diua relicto
 Iustitia exorere, & terris illabere nostris,
 Virgo decus cali, mundo letabile sidus.

3 Rorate caeli desu-
 per, & nubes pluant
 nistum: aperiatur ter-
 ra, & germinet salua-
 torem: & iustitia oria-
 tur simul. ego Domi-
 nus creauit eum.

Ante lucife-
 ram genuite.

Euentura loquor, folio Pater almus ab alto
 Annuit oranti: En ego, (ait) confidite, mittam
 Quem petitis, nec spes vestras & vota morabor:
 Quippe illum vobis genui, vobisque mihi que
 Ante chaos, lunęq; globum, Titanięque astra:
 Hoc toto potiare, fidem quicumque tenebis.

Samos insula
 vasis ex loto
 fictis celebris:
 hinc vasa sa-
 mia.

At verò malè dispereant incredula turba,
 Quos lethargus habet nulla medicabilis arte,
 Qui verum oppugnare student, qui demere nobis
 (Proh scelus) omne suis robur rationibus audent,
 Et nostras conuellerē opes, & carpere vires.
 Siccine nos viles? sic parua potentia nostra est?
 O miseri, res sic nostra sunt denique fracta,
 Vt nequeam magnos etiam diuellerē montes,

Et

Et dextra terras quatere, & calum omne ciere?

9 Væ qui contradicit
fictori suo, testa de
familiis terræ. nunquid
diceret lutū figulo suo,
Quid facis, & opus
tuum absque mani-
bus est?

10 Væ qui dicit patri,
Quid generas? & mu-
lieri, Quid parturis?

9 *Ergo impune sui deriserit urceus artem
Vimque procax figuli? dextramque reprædet inertem,
Figlinam, rudem? nec iusta concitus ira
Proteret impacto vas ille friabile calce?*

10 *Improba quis nati tulerit pater ora rogantis
Cur se progenuit? mater de ventre querentem
Lata suo natum tulerit? longosque dolores
Atque laboriferi carpentem tædia partus?
Improbior certè fuerit, penitusque pudorem
Exutus totum, quisquis mea censor iniquus
Facta notare volet, vanisque incessere probris:
Aut aliis referens rerum primordia causis,
Factoris decus, & meritos mihi tollet honores.*

11 Hæc dicit Dominus
sanctus Israël plastes
eius, Ventura inter-
rogate me: super filios
meos, & super opus
manuum mearum
mandate mihi.

12 Ego feci terram: &
hominem super eam
creavi ego: manus
meæ tetenderunt cæ-
los, & omni militia
eorum mandavi.

13 Ego suscitavi eum
ad iustitiã, & omnes
vias eius dirigam: ipse
ædificabit civitatem
meã, & captiuitatem
meam dimittet, non
in pretio, neque in
muneribus, dicit Do-
minus Deus exer-
cituum.

11 *I nunc testa putris, & inobseruabile nostræ
Mentis opus, nullis opus enarrabile verbis,
Consiliūque animi nequicquam exquire profundi;
Et quid sit mihi, quoque modo præscribe gerendum;
Et tandem rerum curam, quas ipse creavi,
Suscipe: Tu ne miser, tu vilis homuncio, fædum
Mancipium, Regem cæli Dominūque docebis?*

12 *Ille ego (si nescis, aut si nescire laboras,
Quod potius reor) ille ego sum, qui semine nullo,
Nullis principiis, calum, terramque, fretūque,
Vnius edicti iussu nutūque creavi:
Atque adeo ipsum hominem feci, qui numine nostro
Terrarum imperium magna ditione teneret,
Illi etiam calum, calique decemplicis orbes,
Quæq; vago passim collucent æthere flammæ
Motibus æternis iussi parere, vicisque
Occubitus ortūque sui seruare perennes.*

13 *Idem ego, nam poscor, quem memet mète volutans
Fecunda, me totum obiens, in mæque reflexus
Concipio semper, dudūque ante omnia sæcla
Concepi Natum, æternum, æquæūque parenti
Qui semper fuit, est, & erit, nunc edere mundo
Placatus meditor, vestra sub carne latentem.
Illum ego, (sic immota meo fert corde voluntas)
Immittam terris Regem, quo legibus alter
Iustitiãq; prior gentes frenare superbas
Non fuit, aut sæclis erit hæc post sæcla futuris.
Ille meo populum ductu reget, illius olim
Auspiciis Solymæ noua fundamenta beatæ*

Hoslibus

Opus sine
manibus pro
opere imper-
fecto.

Hostibus inuitis mansura mole resurgent,
 Quam nec tempus edax, nec ferrū abolere, nec ignes,
 Nec valide poterit tempestas vlla procella.
 Illius aduentu iussūque adamantina vincla
 Frangentur, custōsque gemens ergastula pandet,
 Captiuique, lares patrios, & auita reuisent
 Tecta, Deūmque sua cum cantibus ade reponent,
 Non pretio, non muneribus, non aere redempti;
 Sed virtute tua Rex augustissime regum
 Carceribus plena cum libertate soluti.

14 Nec tibi posteritas Iacobi sola leuatas
 Ostendet manicis dextras, & compede suras;
 Ipsi etiam Aethiopes (nam sic decreuit ab alto
 Bellipotens Dominus diuūm pater, atq. hominū rex,)
 Aethiopes longē positi, quos corniger Hammon
 Nunc quoque ludificat, nudis que reperta sophistis
 Mensa Hyperionij decantatiissima solis,
 Isis, & cultor, cultor que latrantis Anubis,
 Qui bibit undantem septeno gurgite Nilum,
 Multa merce potens, diuesque Sabæus odorum,
 Præclarique alij populi, quos pontus, & altis
 Hinc dirimunt iuga verticibus, tua castra sequentur,
 Atque abiuratis quæ monstra horrenda colebant,
 In tua mutato transibunt nomine iura:
 Iamque tui dicique volent atque esse clientes,
 Gaudebuntq. tuos currus, pompamque triumphi
 Ponē sequi, vinc̄ti manicis, terraq. voluti,
 Et nigrum fædo turpantes puluere crinem,
 Quantum vincla sinent, palmas ad sidera tendent,
 Et sanctum, sanctum, te tēque quaterque beatum
 Numen adorabunt, quo cum Patre cuncta gubernas
 Imperij consors, regni que coæua potestas.

Per te conceptis quo tu dabis ordine verbis,
 Vota precēsque ferent, per te rata pondus habebunt,
 Vota nec ingrata metuent pallere repulsa:

Nam Deus ipse in te es, Deus vnus, & alter ab ipso
 Te non est, cui ritè preces & vota feramus.
 15 Verè, ò (nec cuiquam fas addubitare fideli)
 Verè ille es, quem corporeo velamine tectum
 De celo venisse Deum nesciuimus olim,
 Ah miseri, & genti Isacidum, populi que salutem
 Quos sol cunque videt, vitamque dedisse perennem.
 Felices tamen, & nati melioribus annis,

b 2

Quæis

14 Hæc dicit Domi-
 nus, Labor Aegypti,
 & negotiatio Aethio-
 piæ, & Sabaim viri
 subimes ad te trans-
 ibunt & tui erūt: Post
 te ambulabunt, vinc̄ti
 manicis pergent: & te
 adorabunt, tēque de-
 precabuntur: Tatum
 in te est Deus, & non
 est absque te Deus.

15 Verè tu es Deus
 absconditus, Deus Is-
 raël saluator.

Nominat po-
 pulos omniū
 superstitionis
 simos, vt eo-
 rum conuer-
 sionem mira-
 biliorem fa-
 ciat.

Christum vo-
 car Deum ab-
 scōditū, pro-
 pter assum-
 ptæ carnis sa-
 cramentum.

*Quis (serò licet) ante obitum supremaeque fata
Nosse Deum, & pulsa praesentem nocte videre
Complectique datum est, & spem desigere in illo.*

16 Confusi sunt &
erubuerunt omnes: si-
mul abierunt in con-
fusionem fabricato-
res errorum.

16 *At, qui luce palàm media, verique sub ipso
Luminis exortu, caelo radiantis ab alto,
Deiectos in terram oculos aperire grauantur,
Pascunturq; suis erroribus, atque adeò ipsum
Praeclari solis iubar auricomum auersantur,
Perque obscura, rudes populos, perque auia caeci
Caecorumq; duces sine more, sine ordine raptant,
Mille modis miris agitabunt monstra merentes:
Nam sibi mens intus scelerati conscia facti
Non luce optatam capiet, non nocte quietem;
Sed memor assiduis cor morsibus exedet horror,
Horror continuus, turpique infamia vultu,
Nunc pallore genas, nunc ora rubore notabit,
Nunquam securis, nec in ipso denique somno,
Curarum dulci agrarum domitore, quietis,
Sed leuis ad tenuem strepitum trepidantibus aures,
Donec ad extremum longo terrore fatiscant,
Consumti, meritâsque luant pro crimine pœnas,
Vsq; adeò spreti grauis incubat ira Tonantis.*

Possunt in-
telligi Scribae
& Pharisaei;
nihil tamen
impedit quin
generaliter
intelligamus.

17 Israël saluatus est
in Domino salute æ-
terna: non confunde-
mini, & nō erubesci-
tis vsque in seculum
seculi.

17 *At vos spumosis mare quos circumsonat undis
Insanum, ventique agitant, tumideq; procelle,
State viri, dux vester ego, & si poscitis, ipse
Miles ero, tantum ne spes aliunde caute
Pendeat, & dubiis alium ne quarite rebus.
Vos ego, qui gentem Isacidum de faucibus Orci
Eripui, magnique nepotibus Israël
Sponte mea solidam pepererunt veramque salutem.
Solute corde metum gentes (mea cura) beata,
Indecores nunquam patiar (fremat impius hostis
Cum valet) aut inopes indefensosque relinquam.*

18 Quia hæc dicit
Dominus creans cae-
los, ipse Deus formans
terram, & faciens eam,
ipse plastes eius: non
in vanum creauit eam:
ut habitaretur forma-
uit eam. ego Dominus,
& non est alius.

18 *Ille ego (dicam iterum, nec dicere saepe grauabor)
Qui picto fixi stellantia sidera caelo,
Qui mare disclusi terris, atque ethere terras,
Non frustra vacuo telluris in aere molem,
Suspendi, sed ut hac vobis habitabilis esset,
Proferrētque satis fruges, & vinaracemis
Composui, & solidam stabili fundamine fulsi,
Vnicus, omnipotens, immensus, ubique tremendus,
Solutus honore coli, solus prece dignus adiri,
Quem non ante Deus fuit, & post non erit alter.*

Talem

*Talem ego me, qualem nulli tamen edere fas est,
Non animo accipere, aut dignis comprehendere verbis,
Non altis latitans specubus, non nocte profunda
Obstitus, & dubium tenebroso carmen ab antro
Eructans, sed luce palàm, sed vertice Sina
Montis in aërio, flammam inter vimque corusci
Fulminis & densis immista tonitrua nimbis
Exhibui, legesque dedi, iustumque piúmque
Ignotúmque prius manifesto numine verum
Omnibus infudi terris, vetúique prophanis
Isacidas seruire sacris, me querere solum,
Mèque meóque sequi ritus: sed protinus illi
Irrita iussa citis rapienda dedere procellis.*

²⁰ *At vos qui prompta magis aure salubria verba
Hauistis, penitúsque in cor sensusq; reposta
Conditis: eia agite, & factó concurríte cætu,
O fortunata méque vnum accedite gentes
Auctorem vitæ, donatorémque salutis.*

*Ille etenim infauſto (fas credere) sidere natus,
Infelixq; animi, & vere rationis egenus,
Quisquis ad idoli simulacrum fusile, dextras
Poplite sustulerit proiectus utroque supinas,
Flebilibusque deos votis de marmore factos,
Nec se nec quemquam validos seruare, rogarit.*

²¹ *Nam si vera queunt (vt falso murmure iactant)
Promissæ mundo prædicere nuntia pacis;
Quæ mora, quis-ve pudor latebrosis detinet antris
Stertentes, hominúmque oculos, lucémque timentes?
Si quod eis robur superest, cur saepe vocati,
Sæpe laceſſiti certamen inire recusant?
Cur latebras quærunt? cur se committere luci
Non audent? veniant potius, doceántque suorum
De grege qui nota hæc auditáque fecerit olim
Tantarum priscis patribus mysteria rerum.
Nec verò facient: ego primus & vnicus isthac
Omnia prædixi, primáque ab origine rerum
Ad suprema vsque interituri tempora mundi
Perpetuam fati seriem, sortisq; futura
Deducam, quam nulla premet vertét-ve procella:
Nam quis me præter Deus est? Ego solus, & absque
Me non est alius qui numine cuncta gubernet,
Et res humanas moderamine temperet aquo.
Me, me vnum penes est hominum tutela salutisq;.*

b 3

Quare

19 Non in abscondi-
to locutus sum, in lo-
co terre tenebroso: nõ
dixi semini Iacob,
Frustra quærite me.
ego Dominus loquês
iustitiam, annuntians
recta.

20 Congregamini, &
venite, & accedite si-
mul qui saluari estis
ex Gentibus: nescie-
runt qui leuant lignũ
sculpturæ suæ, & ro-
gant deum non sal-
uantem.

21 Annuntiate, & ve-
nite, & consiliamini
simul: quis auditum
fecit hoc ab initio, ex
tunc prædixit illud?
nunquid nõ ego Do-
minus, & nõ est ultra
Deus absq; me: Deus
iustus & saluans non
est præter me.

Euangelica
prædicatio
sub typo mó-
sis Sinz.

Iustitiam le-
gem intelligit
Cyrillus, ve-
ritatem autē
Christi disci-
plinam & in-
iurata.

22 Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius.

23 In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiæ verbum, & non reuertetur: quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua.

24 Ergo in Domino, dicit, mea sunt iustitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

25 In Domino iustificabitur & laudabitur omne semē Israël.

Cap. 46.

1 Confractus est Belus, contritus est Nabos: facta sunt simulachra eorum bestiis & iumentis, onera vestra graui pondere vsque ad lassitudinem.

Quare agite, & versis studiis, veterumq; sacrorū
Deposito iam more, meos assuescite ritus,
O quotquot terras colitis, quascunque sonante
Oceanus fluctu vastis anfractibus ambit,
Salui eritis, tantum confidite, nulla nocebit
Præsida me vobis & seruatore potestas.
Qui verò in partes diducti, se q; parati
Militia desertiores, fideique datique
Nominis immemores, fædo mea signa relinquent
Transfugio, haud impune feret, Deus hos ego somnum
Non mitis vindex, iurisq; aequiq; seuerus
Arbiter, exautoratos, turpique notatos
Aeternaq; ignominia delebo meorum
De numero, quicumque merent sine fraude clientum.

23 Per me, perque meum iuro, quod fallere numen
Et iurare timent, iusti quos cura remordet,
Omnia, ni per vos steterit, me pacta fidei
Lege, fideque bona, pro fædere seruaturum
Perpetuo. quid enim nisi iustum profluit, æquumque
Ore meo? quis consilium mentisque vigorem
Vimq; mea auertet? quis diuum hominum-ve retudet?
Num Deus est alius, qui me cessante, futura
Dispenset, statuâtque ratis sua tempora fatis?
Immo hominū omne genu mihi procidet, omniaq; oēs
Numine vota meo, seruandaque pacta vocato
Concipient, nec fas numen violare vocatum
Religiōque sinet: 24 tibi enim, tibi maxime rerum
(Nam sic me proprio de nomine compellabunt
Vnanimes) tibi summe Deum sanctissima cordi
Iustitia est, verique parens & nescia ficti
Simplicitas, his imperium virtutibus olim
Protendes latè, & toti dominaberis orbi.
Hæc illi, mihi qui toto se pectore iungent.

25 At tu, quò ruis, aut cui te, miserande, rebellem
Obiicis? haud isto longum letabere facto.
Tempus erit, cum tristi oculos frontemque pudore
Deiectus, toto florentes orbe videbis
Isacidum natos, Israëlisque nepotes,
Victorique Deo letum pæana canentes.
1 Nonne vides, vt voce Dei vullique Tonantis
Impulsus, præcepitq; sua datus æde repente
Corruerit Belus? Belus pater ille Deorum,
Cui nullis non seu locis bibit ara cruorem.

Idem Pauli ad Rom. cap. 14. sed paulo alii verbis: Viuo ego, dicit Dominus, omnis lingua constituitur mihi.

Cap. 46.

Babylonis ruina, qua adumbratur ruina Sathanae & omnium satellitū eius. Belus, qui & Saturnus apud Babylonios singulari cerimonia colebatur, & hostiis humanis atque adeo pueris & infantibus cæcis placabatur. Nabos sive Nebo idolum Chaldæorum.

Hu-